

door de vws ontwikkelde verbeterde spelling (zie afbeelding hiernaast). Doodgemakkelijk was het. Mij ging het in ieder geval, in tegenstelling tot een aantal deelnemers in de zaal, véél te langzaam. Hoeveel fouten? Nul. Geen enkele! Het schreef, zoals elke andere tekst in spelling-vws, zo héérlijk weg...

Ben ik nu een misdadiger, zijn wij, die ten behoeve van de velen voor wie de spelling echt te moeilijk is, de spelling willen (en kunnen) verbeteren, misdadigers? Een zeer bekende Nederlander vindt dat in ieder geval wel. Toen hem bij een t.v.-interview gevraagd werd wat hij vond van mensen die iets aan de spelling willen veranderen, zei dat misdadigers te vinden. Ik denk dat als ik hier zou schrijven dat ik hém juist een crimineel vind, omdat hij op elitaire wijze de ontwikkeling van zeer velen blokkeert, hij mij wellicht wegens smaad voor het gerecht zou brengen. Maar hij, in zijn verwatenheid, mag ons op t.v. straffeloos misdadigers noemen...

Er is een gezegde: waarom zou je het gemakkelijk doen als het ook moeilijk kan. Was er een onkieser, meedogenlozer afsluiting van het Jaar van het Alfabetisme mogelijk geweest dan dit Nationaal Dictee?

Willemien Ras: Inspraakrondje Eindexamens Nederlands Zwolle, 1 december 1990

Die zaterdagochtend voelde ik op het station de zo bekende weekendpaniek door me heen slaan. O god, straks is het weer maandag, en ik móét nog zo veel! Opstandig voelde ik me ook, omdat er van docenten verwacht werd dat ze een hele zaterdag ter beschikking zouden stellen om te praten over de nieuwe examenprogramma's Nederlands. En dat, terwijl ik de aanmeldingskaart voor de 'veldraadpleging' in Zwolle zo spontaan op de bus had gedaan. Na het lezen van de nieuwe voorstellen voor de examens HAVO en VWO dacht ik namelijk: dáár wil ik bij zijn!

Waarom?

Allereerst ging ik naar Zwolle uit een soort angst dat ik straks, als het eindresultaat van de veranderingen mij niet aan zou staan, geen recht zou hebben om te mopperen – ik had dan immers mijn inspraakgelegenheid voorbij laten gaan. Daarnaast (en werkelijk, dat staat bij álles voorop) vanuit die panische angst dat mijn baan als docente Nederlands nóg zwaarder zou worden – terwijl ik nu al nauwelijks het hoofd boven het correctiewerk houd. En er waren nogal wat voorstellen die me in die zin achterdochtig maakten: een nieuw schoolonderzoek schrijfvaardigheid erbij, beoordeling van een leesdossier, samenvattingen ook voor de HAVO...

Er was ook iets principiëls. Er zit in de voorstellen (en volgens mij is dat nieuw) een trend om *inhoudelijk* zaken voor te schrijven. Zo zullen er landelijk thema's aangeboden worden voor het nieuwe 'gedocumenteerde opstel'. Er zal aanbod van lesondersteunend materiaal komen bij vijf centraal gekozen boeken voor de lijst ('op grote schaal ontworpen toetsen', CVEN

1990, p.19). Want hoewel men vrij lijkt te zijn om hier al dan niet aan mee te doen, wordt er natuurlijk druk uitgeoefend om dat wél te doen; zowel door de verleidelijkheid van het ondersteunend aanbod, als door het feit dat men als sectie binnen een school nu eenmaal op één lijn moet komen. Een derde poging tot inhoudelijke invulling van het examenprogramma is ten slotte het taalkunde-experiment dat de commissie op eigen initiatief gaat starten voor het vwo.

Mijn ervaringen met projectonderwijs, en met name met roldoorbrekend onderwijs, hebben mij bewust gemaakt van een van mijn belangrijkste idealen: 'teaching for a better world', om het met de titel van een Australisch boek te zeggen (Fien & Gerber 1986). Ik probeer door mijn keuze van lesmaterialen (literatuur, zakelijke teksten, werkvormen) mijn leerlingen voor te bereiden op een tolerante, multiculturele, rechtvaardige samenleving, wereldwijd (toe maar). En als dan de commissie-van-de-nieuwe-examenprogramma's schrijft: 'Taal en taalgebruik zijn zulke belangrijke en interessante verschijnselen, dat ze enige systematische aandacht in de bovenbouw verdienen' (CVEN 1990, p.26) dan denk ik: daar kan ik dan nog heel wat interessante(re) verschijnselen en problematieken naast of tegenover zetten. Ik leer mijn leerlingen heus samenvatten, maar ik wil zelf de inhoud van de oefenteksten bepalen. Ik vind literatuuronderwijs heel belangrijk, maar ik heb er geen behoefte aan dat 'van bovenaf' wordt bepaald welke gedichten of romans ik moet behandelen—zelfs als dat volgens het CITO de toetsbaarheid van ons vak zou bevorderen.

Nou, dat ging ik zeggen, in Zwolle, zo ongeveer. En ik ging ook horen. Ik was benieuwd wat nu eigenlijk 'herschrijfopdrachten' waren. Ik hoopte dat ik nog nieuwe ideeën op zou kunnen doen rond verwerking van de boekenlijst ('leesdossier'), en ik wilde eens horen of collega's er hetzelfde over dachten als ik.

In Zwolle

In de aula van het Carolus Clusiuscollege, waar het in de loop van de dag steeds kouder werd, waren zo'n zestig mensen bijeen. Sneu voor de commissie, die in de uitnodiging zo optimistisch had gesteld dat er 'slechts' honderd

docenten konden komen, maximaal één per school...

Bij de entree-koffie lag een stencil van verontwaardigde neerlandici over zaken waaraan ik nog geen gedachte had gewijd. Over de samenstelling van de commissie, over de vertegenwoordiging van bepaalde organen binnen de commissie, over gevolgde procedures. En ik wist meteen: ik ben een vreemde in dit land. Ik had me tot dan toe niet beziggehouden met de onderwijspolitieke kant van de zaak. Ik was alleen inhoudelijk geïnteresseerd in de voorstellen en veranderingen, niet in *hoe*, maar in *dat* ze tot stand gekomen zijn.

Later heb ik dat gevoel 'ik ben een vreemde hier' nog een paar keer gehad; niet omdat ik écht maar één bekende zag, maar omdat er een sfeertje hing van ons-kent-ons. Ik had bij voorbeeld nauwelijks een van de afkortingen waarmee gesmeten werd paraat: VON, VLT, SCO, VELON, gooi het maar in mijn pet (wat zet ik mezelf weer te kijk, zeg). Gniffelend heb ik me voor zitten stellen hoe verbijsterd de voorzitter van de commissie zou zijn, de heer Braet ('DE Braet', werd er gefluisterd), als hij zou weten dat alles wat hij er zo vanzelfsprekend uitgooide, voor een groot (?) deel van de aanwezigen helemaal niet zo vanzelfsprekend was. Er is een tijd geweest dat ik me onder dit soort omstandigheden onzeker ging voelen; nu vind ik het wel vertederend als mensen hun eigen belangstellingssfeer tot norm verheffen.

Na een plenair vragenrondje gaan we in subgroepen uiteen. 'Vertegenwoordigt u het verre zuiden?' informeert een heer op de trap. Dat ik met mijn Zuidnederlands accent slechts Brabantse ben, stelt hem teleur. Blijkbaar ben ik niet de enige die heeft bedacht dat Valkenburgse leerkrachten toch wel erg gemotiveerd moesten zijn om zich op zaterdagmorgen 10 uur in Zwolle te laten raadplegen. Dat deel van het 'veld' schittert dan ook door afwezigheid.

Bespreking van de commissievoorstellen in groepen: tien voor mij volslagen onbekenden in een (koud) klaslokaal. De openingszettingen: wie neemt initiatief? Wie laat zijn (sic) bereidheid zien om gespreksleider te zijn, zonder zich expliciet aan te bieden? Prachtig.

We selecteren de onderdelen die we willen be-

spreken. Al snel voel ik affiniteit met sommigen, afstand jegens anderen.

Verbijstering over de enorme verschillen in opvattingen, in prioriteiten, in lespraktijk. Stelletje autonomen. Als onze groep representatief is, dan kan de commissie doen wat ze wil: de 'insprekers' spreken elkaar zodanig tegen, dat de opinies elkaar opheffen. Sommige docenten zijn gekomen om te zeggen dat het voorgestelde spreekvaardigheidsprogramma absoluut onhaalbaar is (en dat ze zich daartoe niet geschoold voelen); anderen beweren dat iets vergelijkbaars al jaren deel uitmaakt van hun schoolonderzoek. Sommigen juichen de ontwikkeling in de richting van meer mogelijkheden tot 'schrijven op basis van gegeven informatie' ten zeerste toe, anderen zouden het liefst opsteltitels zonder enige toelichting willen hebben.

Ik hoor allerlei leuke, originele en spannende ideeën voor lezen voor de lijst. Ik ga mijn sectiegenoten vragen of we die volgend jaar niet in kunnen voeren in de vierde.

En stiekem zit ik intussen alle aanwezigen te bekijken met in mijn achterhoofd de vraag: met wie van deze mensen in de sollicitatiecommissie zou ik kans maken?

Trends

Na de tweede groepsronde de plenaire verslaggeving. Weer de meest uiteenlopende opvattingen. Eén van mijn groepsleden komt zomaar speciaal naast me zitten. Ik ben gevleid. De woordvoester van onze groep, achter de microfoon, laat de inbreng van mijn nieuwe maatje op een bepaald punt weg. Ik voel met hem mee. Want ook mijn toch zo prachtige principiële opmerkingen halen de censuur van onze groepssecretaris niet. Allicht, je kunt alleen de tendens weergeven van wat er binnen een groep gezegd wordt, maar er gaan dan toch wel erg veel nuances verloren. Onbevredigend is dat, vooral als het je eigen nuances zijn. Volgende keer ga ik mezelf maar opgeven als secretaris, denk ik, hihi.

Afronding. Braet praat. Hij praat in de ik-vorm. Vreemd, voor een commissievoorzitter. Ik suggereer bij mijn maatje dat de rest van de commissie daarom vast niet veel in te brengen zal hebben. Blijkt toch mee te vallen.

'Zwolle' krijgt een hoog cijfer van Braet, want

wij hebben veel alternatieven aangedragen. Hij geeft aan op welke punten de commissie wél de suggesties van Zwolle over zal nemen en op welke niet. En dan ontdek ik tot mijn schrik, dat al hetgeen wij in Zwolle bij elkaar gepraat hebben, slechts zal functioneren zoals de laatste uitslagen die binnenkomen van landelijke verkiezingen: we kunnen, als laatst geraadpleegden, de reeds vaststaande trends slechts aanscherpen of enigszins afzwakken. Zucht. Leve de democratie.

Als uitsmijter krijgen we te horen dat tegen de landelijke opinie in tóch gestart zal worden met het taalkunde-experiment. Bijzonder zuur voor Zwolle; wij waren het felst tégen. Maar ja, je gaat niet voor niks in zo'n commissie zitten. We moeten die lui, die zich natuurlijk uit de naad gewerkt hebben, ook hun lolletje gunnen. En we kunnen taalkunde gewoon over vijf jaar nog afstemmen.

Samen met mijn maatje rijd ik, per trein, terug naar Nijmegen. We vertellen elkaar – hij jonge docent, ik routinier – waarom we 'kicken' op onderwijs, op het vak Nederlands, op jongelui.

's Zondags corrigeer ik zonder walging.

Literatuur

- CVEN, Voortgangsverslag nr.3. Voorlopige voorstellen eindexamenprogramma's Nederlandse Taal en Letterkunde voor vwo en havo. Z.pl. 1990.
- Fien, John, & Rob Gerber (eds.), *Teaching geography for a better world*, Z.pl., Australia Geography Teachers Association with The Jacaranda Press, 1986.